LIBRIS | We know books

EUGEN LOVINESCU

MITE
BĂLĂUCA

LIBRIS | We know books

CUPRINS

MITE 5
BĂLĂUCA 183

LIBRIS | We know books

I

De la fereastră, ea privea la frunzele castanilor stropite de promoroaca prafului prematur de pe uliţa vopsită de ripolinul proaspăt al soarelui de mai. Pe maidanul chel din faţă, copiii jucau arşice; aruncau osul în sus şi-l urmăreau apoi încordaţi; când cădea, nu se mai vedeau decât douăzeci de spete încovoiate.

– Om bun! strigau unii.

– Om rău! îi înfruntau alţii.

Ori:

– Împărat!

– Ba nu, călău!

Se porneau discuţii aprige; se schimbau vorbe grele şi parabola pumnilor descrisă în văzduh s-ar fi prefăcut în încăierare, dacă, de mai departe, de lângă un copac, nu s-ar fi desprins silueta zveltă a unui copil mai mare care păşea hotărât, destins ca un arc, sporovăind grăbit într-o năvală de vorbe ameninţătoare punctate de ghionţi arbitrari. Decreta sentenţios „om bun" ori „călău" şi, după câteva clipe, spatele se descovoiau. Resemnaţi, ochii copiilor priveau din nou lacomi spre osul aruncat în aerul limpede. Femeia de la fereastra deschisă nu înţelegea aproape nimic din ce ţipau copiii, dar priveliştea o interesa; în jocul de pe petecul chel al maidanului ripolinat de soare şi prematur prăfuit, ea descifra înseşi datele jocului vieţii; în copii citea prezenţa tinerelor energii dovedite prin afirmare de sine şi prin ciocniri eliminatorii; pentru dânşii, arşicul căzut reprezenta mărul de aur al destinului, în care se concentrau ca în ghiocul soartei toate valorile omeneşti.

Femeia constata supremaţia necontestată a copilului sprijinit de copac: mai înalt decât ceilalţi, cu părul creţ şi vâlvoi, negru-tuciuriu,

LIBRIS We know books

cu ochii scânteietori, cu buzele groase, cu nasul turtit, cu gura largă și botoasă, luminată de fildeșul unor dinți ascuțiți, rău îmbrăcat, zdrențuit aproape, cu pantaloni largi și mereu ridicați printr-o mișcare reflexă, cu fundul peticit – el îi domina pe toți prin repeziciunea gesturilor, prin glasul răgușit și categoric și prin nu știu ce flacără a ochilor imperioși. Stătea, de obicei, în spatele copiilor proptit de copac, nepăsător cu orice forță conștientă de puterea sa, cu un alai de vasali mai plăpânzi; când se întâmpla însă ca destinul să nu fie primit cu resemnare, ci în contestarea obișnuită tuturor lucrurilor omenești, și cearta se întețea, apariția lui era hotărâtoare: cu o palmă dată ușor în dreapta, cu un pumn zvârlit discreționar în stânga, cu câteva înjurături, dar, mai ales, cu o simplă încruntare metalică a ochilor – liniștea se restabilea; de mai stăruia vreunul în pretenții, cu o palmă mai grea peste ceafă, urmată de un scâncet de javră lovită, discuția se curma; palma venea însă rar, căci autoritatea lui era recunoscută. În viermăritul copiilor de toate felurile, de cuconași în pantaloni scurți și cu gulere brodate, de infanți spanioli, de haimanale bucureștene, desculți, negri și nespălați, cu mișcări de pisică ațintită asupra paserii din copac, în această promiscuitate, valorile nu se selecționau după condiție socială ori după inteligență, ci după criteriul forței, al inițiativei, al instinctului de dominație recunoscut, indiscutabil, din atâtea elemente. De pe urma lor, copilul cu fundul peticit al pantalonilor păstorea, fără rival, peste un popor întreg de camarazi, pe care femeia îi urmărea de jumătate de ceas... Crescută la Berlin, adică într-un oraș cu case aliniate, grenadiri pomeranieni încremeniți la inspecția generalului, cu străzi atât de lustruite încât unei catane din Moldova i se păruseră pavate cu oglinzi și cu câte o scuipătoare la fiecare colț: „ca să nu spurce ulița rumânul prost, că de nemți, nici vorbă de una ca aiasta" (așa-i povestise nu demult impresia despre Berlin, Ilie Colțun de la Costâna, ordonanța unui colonel în misie în Germania), crescută în ordinea străzii prusace, femeia se adaptase repede priveliștii bucureștene, cu simulacrul de trotuare, cu maidane în fața palatelor, unde copiii ridicau nori de praf și spintecau liniștea după-amiezii cu țipete voioase. Domnul gardist se afla de obicei departe, în popasuri dese pe la cârciuma din colț cu un vânător deșirat pe firmă; când se întâmpla să vină, îi privea părintește, ca un adevărat tată de

șapte copii lăsați și ei acasă, în praful altei uliți mai dosnice. Era un om scund, rotund, roșcovan și împăciuitor. Scăpată la un moment dat de sub autoritatea „conducătorului" plecat pe alt maidan, lupta începuse să se dezlănțuie acum cocoșește; cu mâinile pe burtă, gardistul o privea mulțumit, ca de obicei, lăsând să-i cadă blajin din gură:

– Nu te da, măi piciule!

Și, în adevăr, piciul pe care-l îndemnase izbuti să se smucească din mâna dușmanului; nepărtinitor, d. Preda îl îndemna acum pe celalt:

– Ia-te după el, mototolule, că-ți scapă!

Încăierarea se lățise și copiii se rostogoleau în praf, reptilă cenușie cu noduri și încovăieri de spate, ghem de vipere cu trupuri încolăcite. Ghemul se desfăcu însă brusc; un copil o zbughi schelălăind. Speriați de sânge, ceilalți se deteră la o parte; fără emoție, gardistul bătu însă din palme nemulțumit:

– Ci starăți, măi dracilor!

Femeia de la fereastră îi auzi cuvintele, dar nu le prinse bine înțelesul; se trase înăuntru spre un colț al odăiei, unde se afla o măsuță de lemn de trandafir de culoarea tutunului, cu picioare delicate arcuite ca o coapsă de fată, încrustată cu medalioane de smalț, cu miniaturi; pe marginea măsuței și a picioarelor alerga ușorul tiv al unor frunze de aramă roșcată, încă prea greoi pentru linia zveltă a întregului; mobila venea de la o domniță bătrână, urmașă a unei familii domnitoare, și i-o cumpărase bărbatu-său de ziua ei. Ea bascula puțin oglinda prinsă de tăblia măsuței prin coloane răsucite și se privi o clipă într-însa: părul blond învălvorat aruncă paie de aur în tutunul sumbru al lemnului și al arămei. Ca și cum s-ar fi surprins într-o atitudine nepotrivită preocupării momentului, ea bascula din nou oglinda venețiană de-i întoarse apa oblică spre tavan; scoase apoi din săltăraș un carnet cu scoarțe de piele albastră cu închizătoare de aramă prinsă printr-un creion de sidef; îl deschise pentru a însemna cu atenție: „ci starăți". Se chibzui o clipă: vine, negreșit, își zise în gând, de la verbul „a sta". Nu-i putea însă găsi nici timpul, nici modul... Îl va întreba pe dânsul; la gândul acesta, se lumină deodată ca de o nouă bucurie apropiată. Mai avea de altfel să-l întrebe și alte lucruri notate în carnet... Privi la ceasul de pe masă: cinci; s-ar putea să vină mai devreme: și alaltăieri sosise la cinci jumătate; e drept

LIBRIS | We know books

că plecase apoi mai curând la redacție. Ca și cum și-ar fi adus aminte de ce-i rămăsese de făcut, liniile feței ei fine i se concentrară; trase un scaun și luă de pe măsuță un număr din *Convorbiri literare*; îl deschise la o pagină însemnată cu un fir gros de mătase, unde reciti titlul *Dănilă Prepeleac*, obiectul lecției de azi. Deschise din nou carnetul cu scoarțe albastre și își recapitulă, subliniind cu creionul, punctele ce urmau să fie discutate; pe fața ei de păpușă i se întipări o atenție voită. Nu mai era visătoarea de la fereastră, ci o școlăriță încordată pe o foaie de hârtie plină de note; era metodică și prin rasă, firește, și prin mediul universitar berlinez, unde își petrecuse copilăria; își mai păstra și acum fișele, pe care tatăl său o deprinsese să-și facă extrasele din cărțile citite. Le uitase de când se măritase și venise într-o țară, unde se vorbește mult și se uită tot atât de repede; renunțase și la ziarul „evenimentelor" fixate în cadrul material al fiecărei zile: cu ora sculării și a culcării, cu variațiile temperaturii și ale presiunii atmosferice. De curând însă și-l reluase; în vederea lecției, își schița apoi de mai înainte programul ei; se simțea cuprinsă de zelul de a ști tot și de a-și mulțumi „profesorul".

Își cercetă din nou carnetul: nedumerirea asupra naturii eroului poveștii lui Creangă era notată la locul cuvenit. Dănilă e un nătâng „căruia îi mâncau câinii din traistă". Își duce boii de vânzare la târg, dar pe drum îi schimbă pe un car; carul pe o capră; capra pe o gâscă și gâsca pe o pungă, – totul, rămășiță, probabil, a unei vechi povestiri milesiene – dar, deodată, după ce ucide din prostie și boii lui frate-său, apare alt Dănilă, care, isteț nevoie mare, răpune pe drac prin deșteptăciunea sa; o fi dracul prost, dar prea e hâtru Dănilă ca să-l admitem. E un punct întunecos și o soluție bruscă în concepția caracterului eroului; chestiunea trebuie lămurită... Revăzu apoi o listă întreagă de cuvinte căutate în dicționar și găsite, cu înțelesul trecut alături; o altă listă cuprindea cuvinte, pe care nu le găsise:

costoroabe
drughineață
tumurugi
treampa etc.

le numără; erau vreo douăzeci... Totul se afla acum în ordine; cu satisfacția datoriei împlinite, ea bascula atunci din nou oglinda venețiană, în a cărei apă strânsă de chenarul de lemn de trandafir cu tiv de aramă roșcată, în locul festoanelor severe ale tavanului, apăru silueta mică a unei copile îmbrăcată într-o rochie simplă de crep albastru și alb, din al cărei guler școlăresc de pichet răsări un cap fin cu ochi de cobalt înconjurat de incendiul unui păr auriu. Se regăsi cu mulțumire; privi apoi la ceas: erau tocmai cinci și jumătate și se putea să vină. I-ar fi șezut, de bună seamă, mai bine să răsfoiască revista, dar nu știu cum se trezi din nou la fereastră, unde o atrăgea, probabil, priveliștea de afară; era poetă, și-i plăcea pitorescul oriental al uliței bucureștene, al „caldarâmului" cu reminiscențe turcești. O pereche de câni amoroși își dovedeau tocmai sentimentele pe maidan. Copiii își părăsiră discuțiile în jurul destinului și, sub conducerea aceluiași „șef" revenit, luându-se după nuntă cu pietre, dispărură în mahalaua vecină. Ulița rămăsese goală; cum pe gardist nunta câinilor nu-l interesa, se abătu din nou pe la cârciuma cu vânătorul deșirat. În schimb, de pe Orzari se desprinse silueta profilată a unui oltean cu cobilița în spate, al cărui țipăt strident spărgea aerul primăverii cu pumnale repezi; în coșuri ducea cele dintâi cireși. Femeia de la fereastră îl urmări ca pe un sol binevenit; deși crescută în Berlinul ei solemn, îi plăcea pitorescul rural, de cămeși albe țărănești, în mijlocul capitalei inegale, și, de când lua lecții de limba română, urmărea și mai atent strigătele vânzătorilor de pe ulițe; începuse chiar să le însemne pe carnetul cu scoarțe albastre; cum nu le dase de rost la multe, avea să-l întrebe pe „dânsul". Tot ce auzea, la întâmplare, lucruri fără interes înainte, le înregistra acum automat, spunându-și mintal: „asta n-o știu, am să-l întreb" – cu bucuria nemărturisită de a nu ști pentru a-l putea întreba. Nu cunoștea, de altfel, multe vorbe, de care abia acum își da seama, de când i le lămurea el cu nuanțe de înțelesuri. Lua cuvântul ca pe o floare; o desfăcea apoi de toate învelișurile de mătase pentru a-i arăta geneza; din felul cum umbla cu el, cuvântul începea să împrăștie aroma sunetelor, a veacurilor, căci, pornit dintr-un punct îndepărtat al timpului, minuscul, el spărgea epocile, se încărca de sensuri, pentru a se rotunji pe buzele poetului ca

LIBRIS We know how

un fruct copt și savuros... Femeia continua să privească spre olteanul ce se depărta acum voios, când, dinspre maidan, din dosul unui copac, se desprinse silueta firavă a unui tânăr care se furișa tiptil pe lângă un gard, pentru a cădea apoi în salturi de pisică, în spatele olteanului, cu o lovitură de ghioagă trasă în cap. Vărsând sânge pe gură și fără niciun suspin, omul se prăbuși în primăvara coșurilor lui; tânărul îl scotoci repede în chimir, în sân, pretutindeni, și o luă apoi la fugă; deși ulița era pustie, câțiva din pragul caselor zăriseră scena; unii se luară după dânsul, iar alții se strânseră în jurul olteanului. Murise? trăia încă? nu se putea ști. Femeia țipase scurt; scăpase carnetul albastru și-și pusese mâna pe inima ce-i zvâcnea. Astfel de întâmplare nu văzuse niciodată la Berlin, pe Kurfürstendam, nici chiar în cartierele îndepărtate ale Charlotenburgului. Nu-i mai trebuia coloare orientală, nu mai vroia pitoresc.

Ce țară, se gândea ea, în care se ucid oamenii pe uliți, ziua! În spaima ei, uitase unde se află, și începuse să strige desperată de la fereastră: Schutzmann! Unde era poliția? unde era gardistul? Unde era domnul Preda? – căci își adusese, deodată, aminte că-l cheamă Preda.

Domnul Preda aflase și el de întâmplare și, ștergându-se cu dosul palmei pe mustățile ude încă, își zorea pasul de la Vânătorul deșirat. – „Ce s-a întâmplat?" făcu el rostind cu blândă autoritate. Nimic decât, poate, moarte de om.

Se strânseră trecătorii în jurul olteanului și-l priveau fără să pună mâna pe dânsul; nici domnul Preda nu crezu de cuviință să se aplece. „Ce pot să-i fac, își spuse el, că doar nu mă pricep! Și apoi omului, cum îi e scris!" Sub cuvântul că vrea să-l vadă mai de aproape, o haimana se aplecă peste oltean, umflă un pumn de cireșe și, strecurându-le în buzunar, se făcu nevăzut. Ca la un semn, ceilalți își împărțiră între dânșii primăvara din coșuri, fără ca domnul Preda să fi găsit necesar să intervină. „Dacă a murit, nu mai are nevoie de cireșe, se gândea el; iar dacă n-a murit, are să fie bucuros ca a scăpat numai cu atât." Doi trecători aduseră, în sfârșit, la fața locului, strâns în brațele lor vânjoase, pe tânărul cu ghioaga; dar confruntarea nu mai era cu putință: olteanul tot nu mișca; abia când trecu, din întâmplare, pe acolo o trăsură, îi veni în gând domnului Preda să-l urce într-însa ca să-l ducă la spital – de nu l-a

dus mai întâi la secție. Plecă... Mulțimea începu să se împrăștie și ea. – Ulița rămase din nou pustie. Femeia de la fereastră era încă sub emoția scenei trăite; uitase de lecție și de așteptare; dar, de cum își reveni puțin, își zise reflex: „am să i-o spun și lui". Nu mai era vorba de un cuvânt, de o chestie de limbă sau de literatură, ci numai de o întâmplare în nicio legătură cu „lecția" – și, totuși, după spaima firească, întâiul ei gând fusese să i-o povestească și lui! Nu se putea, firește, bucura de o moarte de om – oare murise? nu leșinase numai? cum nu le venise în minte să-l ducă mai repede la spital? – dar, nu știu cum, se simți mai însufletită; emoția îi grăbise circulația, îi îmbujorase fața, o învăluise într-o undă caldă și-i dăduse o febrilitate plăcută. Înaintea ochilor îl văzu intrând, și se văzu și pe dânsa palpitând, povestindu-i în vorbe întretăiate, gâfâite, cum sub ochii ei un om fusese ucis în plină uliță; își căuta cuvintele, vorbea tare și-i expunea evenimentul. Se surprinse gesticulând și se simți, brusc, rușinată; nu înțelese sensul adânc al zbuciumului său, dar o apucă remușcarea că se gândise să prefacă moartea olteanului într-un simplu subiect de conversație. Nu se analiza; nu bănuia, firește, nimic; i se părea, de altfel, normal ca tot ce i se întâmpla peste zi să trezească într-însa dorința de a i-o împărtăși și lui; pentru a-și liniști conștiința își găsise motivarea în nevoia de a găsi subiecte de conversație pentru exercițiul de limbă. Ziarul pornit încă din Germania, și amorțit de mult, se însufleți și el din nou; într-însul nu se pomenea numai de temperatură și de presiune atmosferică, ci cuprindea și o serie de notații, de observații; micile întâmplări ale zilei se colorau, se personalizau, se dramatizau: după ce le trăise, luau în minte și apoi pe hârtie o formă dialogată; nu se înșirau în obiectivitatea obișnuită a ziarului, ci se rotunjeau, se literaturizau și căpătau accentul unei realități dinamice; peste scris se apleca un ochi prietenos, atent, așa că, după ce se formulau, i le împărtășea și lui ușor deformate. Era scriitoare și proceda ca toți scriitorii; se amesteca fără voie în tot ce vedea și auzea: se avânta într-o erupție verbală determinată de prezența unui ascultător închipuit. Se gândea uneori și la asta, repede, străfulgerat, dar de cele mai multe ori nu-și dădea seama; trăia în linia apei ce-i lua undița; nimic nu i se părea nou, nici chiar faptul că evenimentele zilei nu prindeau interes și nu se colorau decât prin nevoia de a i le povesti lui; trecerea de la

LIBRIS We know books

o temperatură la alta se făcuse atât de încet prin creşteri nesimţite în cursul celor şase luni de când lua lecţii de limba română, încât îi dădea impresia că nu se schimbase nimic.

Cum tot mai sta în faţa ferestrei, atinse cu piciorul carnetul găsit pe covor, care-i aminti iarăşi de lecţie. Cătă la ceas: şase trecute... Nu venise încă.

Se enervă. De ce nu sosea? Alaltăieri venise de la cinci jumătate. Nu ţinea seama că fusese numai o întâmplare; i se părea natural ca excepţia să devină regulă. Figura de păpuşă ireală i se strânse puţin de ciudă, iar vinişoarele albăstrii îşi însemnară prezenţa sub pielea diafană... „De ce sunt atât de nerăbdătoare?" îşi spuse după câteva minute; de multe ori pica pe la şase jumătate sau chiar pe la şapte. Conveni că graba provenea din dorinţa de a-i povesti, sub puterea emoţiei, scena cu olteanul; de aici şi uşoara febră ce-i umflase vinişoarele tâmplelor... Sentimentul de ruşine fu de data aceasta mai puternic ca întâia oară; ajunsese să transforme dramele vieţii în exerciţii de limbă; perspicacitatea ei psihologică nu se adânci mai departe, ci se opri aci, ca asupra unei necuviinţe. Pentru a se pedepsi, se hotărî să nu-i mai povestească întâmplarea, şi numai cu preţul acestei tranzacţii se simţi mai bună, sufleteşte, şi se împăcă cu sine. Se convinsese că nu-l mai aştepta cu înfrigurare pentru a-i povesti şi nu mai putea fi deci învinuită de uşurinţă. Îl aştepta totuşi şi când văzu că e şase şi un sfert, scutură din umeri, ca de frig. – „Ar putea fi mai exact", îşi spuse nervos. Nu că era vreo grabă; avea tot timpul până la masă, dar exactitatea i-o trecuse în sânge educaţia germană; chiar când nu e nevoie, fiecare lucru trebuia făcut la ceasul şi la minutul hotărât de mai înainte. Venise în ţara improvizaţiei; totul se poate amâna: „dacă nu e azi, e mâine"; întâlnirile se dau „după-amiază" – fără indicaţie de ceas sau minut, la voia întâmplării, pe măsura eternităţii, faţă de care micile despărţiri ale timpului sunt de prisos. Nici chiar el n-o înţelegea şi nu-şi putuse stăpâni râsul, când aflase că-şi însemna în ziarul ei ora scularii şi a culcării, temperatura şi presiunea atmosferică; nu pricepea că pentru fixarea fizionomiei zilei e necesară determinarea mai întâi a cadrelor ei; evenimentele sufleteşti ţâşnesc şi se modelează din condiţii materiale... Orient, da, Orient; nu era nimic de schimbat într-o ţară unde

a amâna un lucru înseamnă a-l rezolva. Consideraţiile asupra locului şi psihologiei lui nu izbutiseră însă să-i alunge enervarea. Se simţi o occidentală, o germană şi voia să i-o arate; se hotărî să nu-l mai aştepte, ci să plece. Nu avea însă unde; mai bine să cheme pe Kati şi să-i spună că nu mai primeşte pe nimeni, oricine ar fi. Se sculă de pe scaun ca să sune, când, deodată, din dreapta uliţii pustii se ivi o trăsură arhaică; nu putea fi el, căci venea totdeauna pe jos. Trăsura se opri totuşi în dreptul porţii. Inima îi tresări; dacă era el, să-l mai primească oare? Nu era însă; din trăsură se scoborî, sprinten, un prieten al casei, un magistrat, d. N. Mandrea, a cărui sosire i se păru brusc un dezastru. Adinioară se hotărâse să nu-şi mai facă lecţia – dar fusese oare cu adevărat hotărâtă? Nu căutase mai mult un răgaz pentru a-şi înşela aşteptarea şi potoli nerăbdarea? Nu se gândea precis la asta, dar îşi dădu seama că voia să n-o împiedice nimeni de la lecţie. Sună repede pe Kati de o trimise să-i spună musafirului că doamna nu era acasă, iar domnul doctor se afla la vizite. Se întoarse apoi la postul ei de observaţie, după perdeaua, pe care, fără să vrea, o mişcase brusc cu mâna; aşteptând, vizitatorul se uitase din întâmplare spre fereastră şi o văzuse, probabil, mişcându-se; ei nici nu-i păsa, pentru că în acelaşi moment zărise tăind maidanul silueta greoaie a unui om mai mult scund, adus din umeri de parcă ar fi purtat o povară, cu ochii pe jos, la umbra unei pălării vechi cu margini mari, obosite. Îl recunoscu şi inima îi zvâcni; cei doi aveau să se întâlnească la portiţă şi Kati nu mai zorea să-i spună musafirului că nu-i acasă, înaintea sosirii celuilalt. Ce era de făcut? Lovi nervos cu tocul pantofului pe floarea covorului, dar lovitura n-o grăbi pe Kati. „Ţară orientală!" îşi zise, dar Kati era germană.

Greoi şi liniar, omul străbătuse acum maidanul, trecuse uliţa şi se apropiase de portiţa casei; se cunoşteau şi, de se vor întâlni, vor sta de vorbă. Se va întâmpla ceea ce nu prevăzuse: Kati le va spune la amândoi că doamna nu e acasă şi ei vor pleca împreună! Nu voia să-şi piardă lecţia; strânse nervos carnetul cu scoarţe albastre; Kati scoborî leneş scara, ajunse la portiţă şi îi spuse musafirului că doamna nu era acasă.

LIBRIS We know books

Mandrea zâmbi ușor, căută încă o dată spre fereastră, ca și cum ar fi voit să o mai privească după perdea, mormăi un „bine" și, dând să se întoarcă, se lovi de omul de pe maidan, ajuns și el la portiță; se recunoscură, își strânseră mâna prietenește, se întrebară de sănătate, apoi Mandrea se urcă în trăsură, în timp ce celalt, deși auzise și el că „doamna nu e acasă și domnul doctor e la vizite", dădu la o parte portița și urcă apăsat scara casei, ca și cum n-ar fi auzit nimic... Femeia de la fereastră înăbuși un scurt țipet de bucurie: înțelesese, așadar, că pentru dânsul era acasă și intrase; nu-și va pierde lecția. Dar de lecție îi era ei! O lumină de fulger îi străbătu brusc conștiința și o invadă orbitor; într-o clipă își dădu seama de situația ei sufletească... Interesul pasionat ce-l arăta de câtva timp limbii române și poveștilor lui Creangă, carnetul cu cuvintele scoase, ziarul pe care-l ținea cu atâta voie bună și amănunțime, erau oare adevăratul scop al acestor lecții? În țipetul de bucurie abia înăbușit de adinioară înțelese, în sfârșit, că o atrăgea mai mult omul. Cum nu văzuse ea până acum și se legănase într-o așa înșelare de sine? Își aminti scena cu olteanul, și gândul că i-o va povesti și lui. Nu pricepuse nici atunci că nu era vorba de un subiect de conversație, ci că tot ce i se întâmpla, tot ce vedea și auzea nu căpătau vreo valoare decât dacă îi erau împărtășite și lui.

Cum fusese atât de oarbă să lase lucrurile să meargă până aici și să nu-și dea seama? Îi fu rușine de bucuria ce-o străbătuse în țipetul involuntar, cu care îi întâmpinase venirea; nici nu se mai gândise la ce putea spune Mandrea; se bucurase fără niciun calcul. Gândul ascuns în ea atâta timp sub formă larvară, îmbrobodit în fel de fel de aparențe și pretexte, de interese literare și pasiuni lexicale, care o umpluse până acum de o senzație de beatitudine, de îndată ce se preciză sub aspectul lui adevărat, îi deveni intolerabil. Se mințise fără să știe și acum, când înțelesese, îi era rușine, suferea. Nu mai era însă timpul să ia vreo măsură chiar de azi; se lăsă în fotoliu cu capul între mâini, când auzi de la ușă un glas tărăgănat, dulce și leneș, moldovenește:

– Sărut mâna, doamnă Mite, căruia abia-i putu răspunde îngăimat:

– Bună ziua, domnule Eminescu.

II

Momentele de tăcere ce urmară i se părură o veșnicie. Avu totuși tăria să-i spună:

– Ia loc; așteaptă să-mi treacă emoția, căci sunt tulburată și am să-ți spun de ce.

El îi sărută mâna, fără grabă și fără insistență, și se așeză în fotoliul obișnuit de lângă măsuța de lemn de trandafir, scoțând din buzunar caietul, în care îi corectase compoziția din urmă „O excursie în parcul de la Măgurele", sub formă de scrisoare către o prietenă de la Berlin. Ea își frecă ușor tâmplele până ce simți sângele urcându-i-se din nou în obraz. Se gândi la scena olteanului, pe care se hotărâse să nu i-o povestească, dar nu se mai putea ține de cuvânt; trebuia să-și explice emoția și întâmplarea din uliță cădea foarte bine pentru a da o întorsătură naturală unei atitudini, de care, totuși, el nu părea deloc mirat; liniștea lui o enerva și mai mult.

– Să vezi, domnule poet, izbuti ea să lege ceva mai târziu, și nu fără o iritare surdă, câteva minute înainte de venirea dumitale, s-a întâmplat chiar aici în uliță, nu departe de biserică, o crimă, ce m-a zguduit.

Îi povesti scena; dar nu i-o povesti simplu, informativ, ci cu mișcare, cu pasiune și chiar cu indignare că se pot întâmpla astfel de crime în inima capitalei. Cum începuse a se cunoaște și devenise bănuitoare cu sine, își dădu repede seama de exagerația tonului; uitase de oltean, și patetismul nu-i venea de la lovitura de ghioagă a trecătorului. I se păru totuși nimerit să exagereze, pentru că numai astfel își putea îndreptăți tulburarea, de care se simțea cuprinsă în fața constatării neașteptate. Pe când povestea, își ridică ochii spre dânsul și se întreba mereu ce-și